

כיתה
ו'

שומרות את הכוח למשהו טוב ואת הבעיה באופן מקדם בוחנות

רציונל

עצם ההימצאות בחברה יוצרת אי-הסכמות וחיכוכים, כפי שקבעו חז"ל "כשם שאין פרצופיהם שווים אין דעותיהם שוות" (סנהדרין, לח: ע"א).

קונפליקטים רבים מתגלים במערכות היחסים שבין יחידים, קבוצות, חברות, ארגונים ומדינות על רקע התנגשויות בין צדדים בעלי צרכים, אינטרסים, רגשות, דעות, אמונות ו/או ערכים שאינם מתיישבים אלו עם אלו.

קונפליקטים אלו מעמידים אותנו בניסיון לעבוד על מידותינו כפי שמתחייב מהציווי של "והלכת בדרכיו", המכוון אותנו להידמות לקב"ה במידותינו: "מה הוא רחום אף אתה רחום..." מה הוא ארך אפיים אף אתה" (ספר המצוות לרמב"ם, עשין ח', ספר החינוך מצווה תרי"ב). מעבר לכך, היכולת להתמודד עם חילוקי דעות המאפיינים כל חברה עשויה לשמש יסוד לרכישת מידות טובות רבות ולהוביל לדרכי התנהגות חברתית חיוביות נוספות.

תורתנו הקדושה סללה לנו דרך להתמודדות עם מצבים של חילוקי דעות ושל חיכוכים באמצעות מצוות מפורשות המתייחסות לשלבים שונים בקונפליקט:

א. השלב הראשון - מצוות "ואהבת לרעך כמוך" - חיין קודמים

התורה מדריכה אותנו לנהוג בדרך כלל בהעדפה של הדאגה לצרכים האישיים שלנו על פני אלה של זולתנו. אולם, כאשר הדאגה לצורכי הזולת אינה באה על חשבוננו, אנו מחויבים לעזור לזולתנו (לעיתים אף ראוי לחרוג מכלל זה ולהעדיף את צורכי חברינו על פני צרכינו).

ב. השלב השני - "והלכת בדרכיו" - התמודדות עם כעסים

איסור על כעס וחיוב יישוב הדעת מקנים לנו כלים להתמודדות עם כעסים באמצעות בחינה מושכלת של המצב ובחירת הדרך הנכונה לתגובה שאותה יש לנקוט.

ג. השלב השלישי - "בצדק תשפוט עמיתך" - לימוד זכות ופרטיו

במצבים שבהם אנו חשים כי נעשה כלפינו עוול, מחייבת אותנו התורה "בצדק תשפוט עמיתך". כלומר, לבדוק שוב את הנתונים לפני ההחלטה שהזולת פגע בנו.

ד. השלב הרביעי - מצוות "הוכח תוכיח את עמיתך" - תוכחה

אף שניסינו ללמד זכות ולא מצאנו כל נקודה כזאת, עדיין מוטלת עלינו החובה לשמוע את דברי הצד האחר, ולאחר מכן מוטלת עלינו חובת התוכחה, שצריכה להיעשות על-פי פרטי הליכות רבים כמו אמירתה בדרך כבוד וכד'.

ה. השלב החמישי - ותרנות או התמודדות על-פי דרכי התורה

לאחר התוכחה תיתכנה על-פי התורה שתי אפשרויות פעולה:

א. ותרנות (במידה שאנו מסוגלים לעשות זאת מתוך השלמה מלאה).

ב. הפניית תלונה לגורם חיצוני על מנת לבקש את התערבותו.

ו. השלב השישי - איסור "לא תיקום ולא תיטור"

איסור זה, המלווה בפרטים רבים, מלמד אותנו כיצד להימנע מהתחשבנויות עם אלה שפגעו בנו, ומקנה לנו דרכים להשלמה עם המצב.

ז. השלב השביעי - "לא תשנא את אחיך בלבבך"

איסור זה משלים את השלב הקודם, והוא עוסק באיסור פיתוח של שנאה, על גילוייה השונים, כלפי אלה שפגעו בנו.

"אין דבר טוב ואין שלום יוצא מתוך מריבה" (שמות רבה ל')

מערכי השיעור הבאים מציגים בפני התלמידות מחד-גיסא את הידע הנדרש על אודות דרך ההתנהגות הראויה על-פי התורה במצבי קונפליקט, ומאידך-גיסא מובילים את התלמידות לתרגול ולהתנסות מעשית של הליכות אלו.

גילויי התחשבות בזולת, הבנה, ותרנות, סובלנות והקשבה - הם חלק ממערך דרכי התנהגות חיוביות הנרכשות באמצעות אימון בנושא ניהול קונפליקטים ותרגול שלו, ובאמצעות שיח שבו מתבררות הדרכים לגלות איפוק במצבים שבהם מתעורר קונפליקט, לדוגמה: הימנעות מאימפולסיביות, ויתור ונסיגה, ערנות לצורכי האחר והתחשבות בהם, שימוש בשפה מכבדת, חיפוש אחר פתרון מקדם לבעיה שבעקבותיה התעורר הקונפליקט, דיבור פנימי ושכנוע עצמי בדבר חשיבותה של התגובה המתונה.

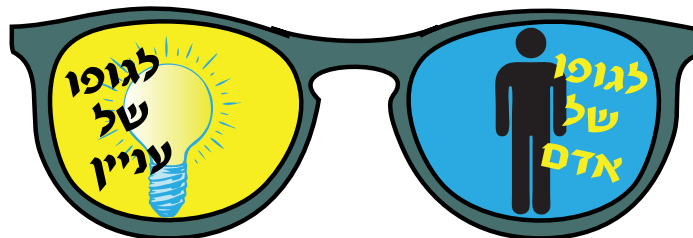
תרגול דרכי ההתנהגות הללו בחיי המעשה - באופן ההתמודדות עם קונפליקטים המתעוררים בחברה - עשוי להניע את היחיד לעבוד באופן מתמיד על מידותיו ולתרום לשינוי בהתנהלותו במצבים אלו.

מטרות

- בירור תפיסות עולמן של התלמידות ביחס לניהול קונפליקטים, בדגש על בחינת זוויות ראייה שונות לפתרון בעיה.
- בירור השפעותיו של ניהול קונפליקט באופן מקדם וענייני על תחושות השותפות ועל קידום פתרון הבעיה.
- בחינת האמירות העשויות לסייע בניהול הקונפליקט תוך הימנעות מפגיעה באחר, ובאופן שיקדם את פתרון הבעיה.

מודל ההפעלה

מהלך ליצירת צרור המפתחות "שומרות את הכוח למשהו טוב - ואת הבעיה באופן מקדם בוחנות".

למי מצדד לאילו "משקפיים" מסגרים...

היזכרנה **ברעיון** שהעלתה אחת מבנות הכיתה בעבר במטרה לסייע בפתרון בעיה שהתעוררה בין בנות (בכיתה/בבית-הספר; בשיעור/בהפסקה; בהסעה/בדרך לבית-הספר; בחוג; בבית), ואשר לאכזבתכן לא התקבל, ובמקומו הועדף רעיון של מישהי אחרת.

א. שתפנה:

- כיצד הגיבו האחרות לרעיון שהועלה?
- מהן הסיבות שהן ציינו לאי-קבלת הרעיון?
- כיצד הרגשתן בעקבות אי-קבלת הרעיון שהועלה? מה עשיתן? מה חשבתן?

ב. בחנה באמצעות ה"משקפיים" שלפניכם את הסיבות לאי-קבלת הרעיונות כפי שהתברר בדברים שבהם שיתפתן:

"לגופו של עניין"

- אילו סיבות שציינו האחרות לאי-קבלת הרעיון מעידות על שיקולים ענייניים המתייחסים לרעיון עצמו (כמו: קשה ליישמו, אינו נותן מענה מתאים, אינו נותן מענה מספק לבעיה, הרעיון נוסה בעבר אך לא תרם לפתרון הבעיה)?
- אילו סיבות שציינו האחרות מעידות על ביטול הרעיון משיקולים שאינם ענייניים?

"לגופו של אדם"

- אילו תגובות/אמירות של האחרות מעידות על כך, שהן לא קיבלו את הרעיון בגלל **זהות החברה שהציעה אותו?**
- כיצד משפיעות תגובות/אמירות אלה על רגשותיכן?

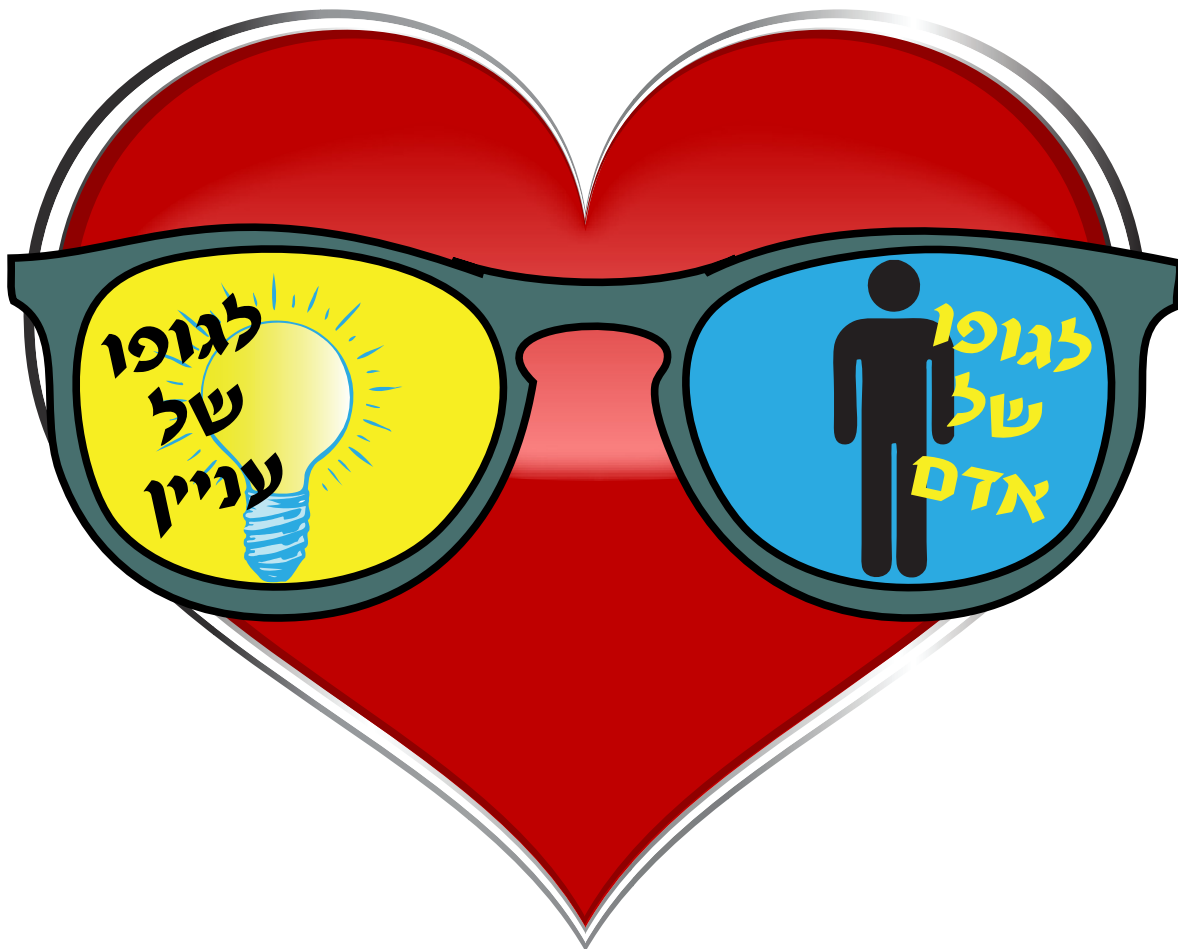

ג. אני מבצע לאילו "משקפיים" מסבכים...

- ג. בשיח לבחינת בעיה עשוי להתעורר קונפליקט (התנגשות) בין דעות ורעיונות שונים.
- אילו קולות/צלילים/טונים ניתן לשמוע בשיח מסוג זה לדעתכן?
 - אילו אמירות ניתן לשמוע בשיח מסוג זה לדעתכן?
 - אילו רגשות ומחשבות עשויים להתעורר בקרב השותפות לשיח מסוג זה לדעתכן? מדוע?

ד. מה מתוך הדברים שעליהם שוחחתי מעיד על כך, שהשותפות מנהלות את הקונפליקט באופן העלול להוביל לפגיעה באחר? (תוכלנה להתייחס לשימוש בשפה, לצורת הפנייה, לטון הדיבור, לאופן שלילת דעה/רעיון).

מעגל ראשון: מעגל קשרי פרט קבוצה - ניהול קונפליקטים

ו'

מפתח הלב
החינוך לחיים בחברה

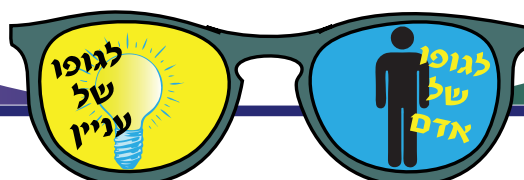
מפתח הלב - תוכנית חברתית-ערכית-לבת-הספר היסודיים לבנות במגזר החרדי
משרד החינוך, המחוז החרדי והמחלקה לחינוך לחיים בחברה באגף לחינוך יסודי

קראנה את הטקסט "עניין של זוויות ראייה לפתרון הבעיה":

עניין של זוויות ראייה לפתרון הבעיה

- בנות כיתה ו' מבית-ספר "הלב" החליטו ליזום את מבצע "עציץ לקשיש", שבמסגרתו הן תחלקנה עציצים לקשישות המתגוררות בבתי-אבות שבשכונות הסמוכות לבית-הספר. הבעיה שניצבה בפניהן הייתה:
- "איך נגייס עציצים לחלוקה לקשישות?"
- לפניכן אמירות שנשמעו בשיח שניהלו בנות הכיתה על מנת לפתור את הבעיה:
- **חיה:** "אני מציעה שכל אחת מאיתנו תביא שלושים שקלים, ובכסף שנאסוף נקנה עציצים במשתלה זולה".
 - **חדוה:** "חיה, הרעיון שלך טוב, אך הסכום שהצעת גבוה לדעתי, ולא כולן תוכלנה להביא שלושים שקלים, ולכן אינני תומכת ברעיון".
 - **הדסה:** "בואנה נעלה עוד רעיונות ונבחן אותם".
 - **איילה:** "אני מציעה שנגייס את הכסף באמצעות 'יריד התרמה': נערוך יריד צדקה קטן לקראת ט"ו בשבט, ובכסף שיצטבר נוכל לקנות את העציצים".
 - **חגית:** "אני בעד איילה. היא תמיד פותרת כל בעיה. אין צורך להמשיך בדיון".
 - **שרית:** "חגית, אמנם איילה היא חברה שלך, אבל זה לא אומר שאת חייבת תמיד להסכים איתה אפילו מבלי לבחון את הרעיון. איילה תמיד שולפת רעיונות בלי לחשוב. מה פתאום לערוך יריד? ועוד אחרי שהיה כבר יריד בחנוכה...".
 - **חגית:** "שרית, זה ידוע שאת תמיד מתנגדת להצעות של איילה. הרי כולן יודעות שבסוף נעשה מה שהיא אומרת. אז למה שלא נחסוך לכולנו זמן ודיבורים?"
 - **שרית:** "אני מציעה שנבדוק את הרעיונות שעלו: חיה הציעה שכל אחת תביא כסף. איילה הציעה שנערוך יריד. מישהי רוצה להציע רעיון אחר? מישהי תומכת באחד הרעיונות?"
 - **גילי:** "אני בעד הרעיון שכל אחת תביא כסף, אבל אפשר להסתפק בעשרה שקלים שכל אחת מאיתנו תביא. כך נאסוף שלוש מאות שקלים שהם סכום מכובד".
 - **חיה:** "את טועה!!! ממתי את בכלל יודעת כמה עולה עציץ?"
 - **שירי:** "אני בעד הרעיון של איילה לערוך יריד. אבל הטיעון שהעלתה שרית הוא עניין שכדאי להביא בחשבון, ולכן אני מציעה, שבמקום יריד נערוך 'מכירה סינית' קטנה שבה נמכור דברים שכל אחת מאיתנו יכולה להביא: מכשירי כתיבה, צעצועים, משחקים וספרים".
 - **רינה:** "בואנה נסגור עניין. גילי היא הקובעת! אתן יודעות שלא סתם היא נבחרה לרכז את הפעילות של ר"ח".
 - **טלי:** "אני מאוד אוהבת את הרעיון של שירי. הוא לא מצריך הרבה עבודה ואני בטוחה שבעזרתנו נוכל לגייס הרבה כסף. מי מסכימה איתי?"
 - **דינה:** "נראה לי שכדאי שנעשה הצבעה על כל אחד מהרעיונות שעלו, ולא רק על רעיון מסוים שנראה לטלי".

ענין של זוויוג ראייה לפגרון הצעה המשך...

בחנה את השיח שניהלו בנות כיתה ו':

1. "לגופו של עניין":

- אילו בנות התייחסו בדבריהן ל"גופו של עניין"?
- מה הן אמרו?
- האם התייחסותן הייתה עניינית ומקדמת את פתרון הבעיה? נמקנה.
- האם השפה שבה השתמשו הייתה עלולה לגרום לפגיעה באחר? פרטנה.

2. "לגופו של אדם":

- אילו בנות התייחסו ל"גופו של אדם"?
- מה הן אמרו?
- האם, לדעתכן, התייחסותן הייתה עניינית ומקדמת את פתרון הבעיה? נמקנה.
- האם השפה שבה השתמשו הייתה עלולה לגרום לפגיעה? פרטנה.

3. לפניכן רשימת היגדים שיכלו לסייע לבנות כיתה ו' לבחון רעיון, דעה ו/או טיעון באופן מקדם, ולהימנע מפגיעה בבעלת הרעיון/הדעה/הטיעון. בחרנה שניים - שלושה היגדים, השלמנה אותם והתכוננה להציגם במליאה.

היגדים להתייחסות באופן מקדם:

אני תומכת בזווית הראייה שבה שיתפת, כי היא...	
אני תומכת בהצעתך, כי...	
אינני מסכימה עם הטיעון שהעלית, כי...	
אינני תומכת בהצעתך ל..., כי...	
הכיוון שהצעת מעניין, אבל...	
הטיעון שהעלית תורם ל... בכך ש...	
הרעיון שהצגת מאפשר..., כי...	
הדעה שהבעת..., כי...	
הדברים שאמרת..., כי...	

שומרו, אג הכוח למשהו טוב ומהלך שיה
משגל סביב דעה באופן ענייני ומקדם

- דיווח על-ידי נציגות הקבוצות תוך איסוף ההיגדים.
- בררנה כיצד עשוי השימוש באמירות הנכללות בהיגדים שהוצגו להשפיע על: תחושות השותפות לשיח, קידום פתרון הבעיה, האווירה בשיח.
- מי אחראי לניהול הקונפליקט בין הדעות והרעיונות השונים באופן מקדם? כיצד חשוב שתגבנה כלל השותפות לשיח במקרה שבו אחת מהן עלולה להיפגע בשל: שלילת זכותה להביע דעה, אי-קבלת דעתה מסיבות לא ענייניות, יחס לא מכבד מצד השותפות לשיח.
- בשיח שבו מתעורר קונפליקט סביב דעות ורעיונות שונים, חשוב שכל השותפות תשמורנה את "הכוח למשהו טוב". למה הכוונה? כיצד תוכלנה אתן "לשמור את הכוח למשהו טוב" בשיח שתנהלנה בכיתתכן באשר לבעיות שונות?

קראנה את הטקסט שלפניכן: "שומרות את הכוח למשהו טוב ומנהלות שיח משתף סביב בעיה באופן ענייני ומקדם".

שומרו, אג הכוח למשהו טוב ומהלך שיה
משגל סביב דעה באופן ענייני ומקדם

בידינו צרור מפתחות המסייעים לפתוח לבבות, ובכל קונפליקט בין רעיונות ודעות הם עוזרים למנוע כאב ופגיעות. רק זאת חברות יש לזכור: אם...

לכל דעה נתייחס בסובלנות ולכל רעיון נקשיב בפתיחות, נאפשר לכל שותפה לממש את זכותה לשתף ברעיון או להביע את דעתה.

אז... נצליח לשמור את הכוח למשהו טוב ויישאר לנו הכוח לאהוב.

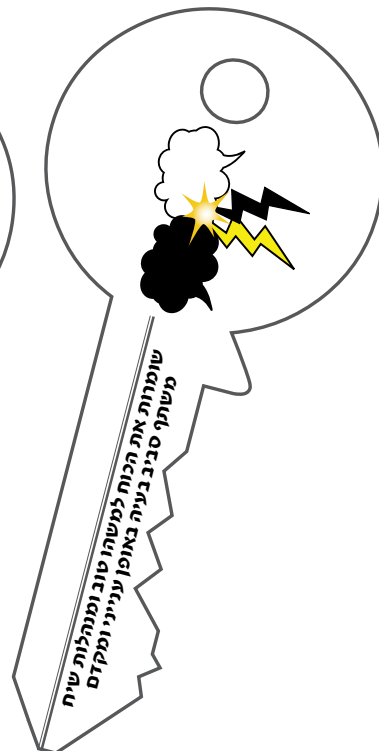
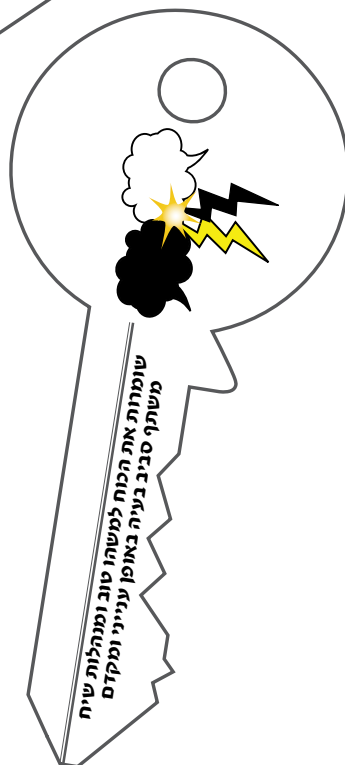
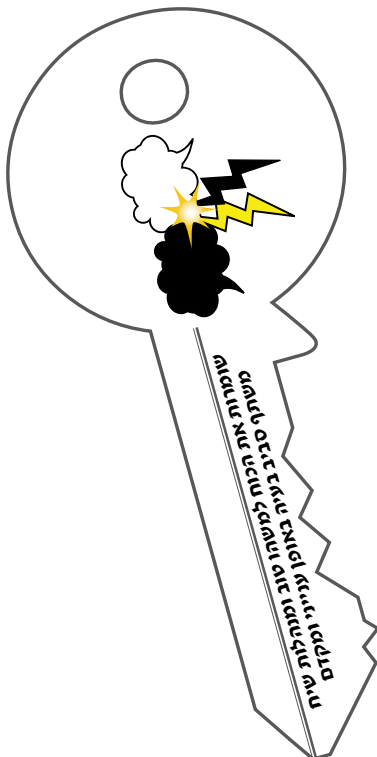
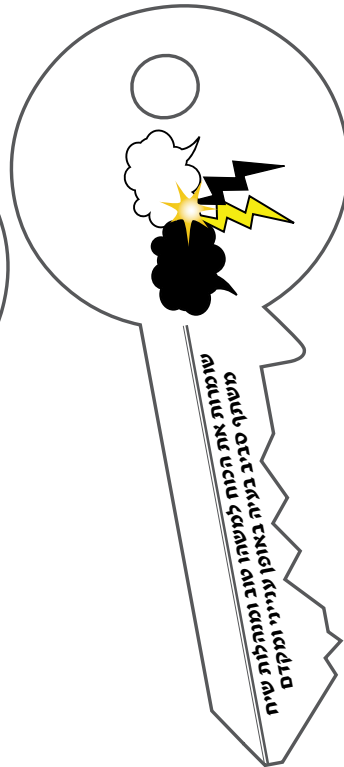
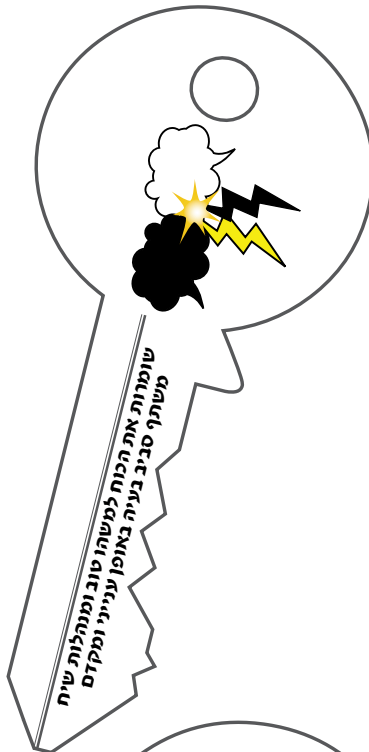
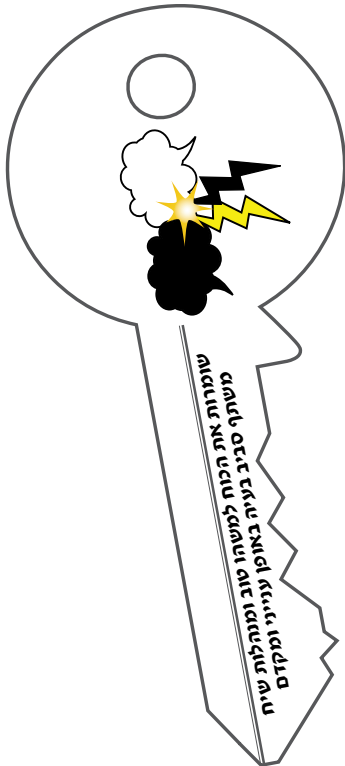
זחינה את הקשרים בין הכתוב בו לבין הדברים שעליהם שוחחתי. תוכלנה להוסיף לטקסט שורות משלכן.

- רשומה על גבי המפתחות שלפניכן את דרכי ההתנהגות שעליהן שוחחתן.
- צורנה את צרור המפתחות:

שומרו, אג הכוח למשהו טוב ומנהלתי שיה
משגל סביב בעיה באופן ענייני ומקדם

מעגל ראשון: מעגל קשרי פרט קבוצה - ניהול קונפליקטים

ו'

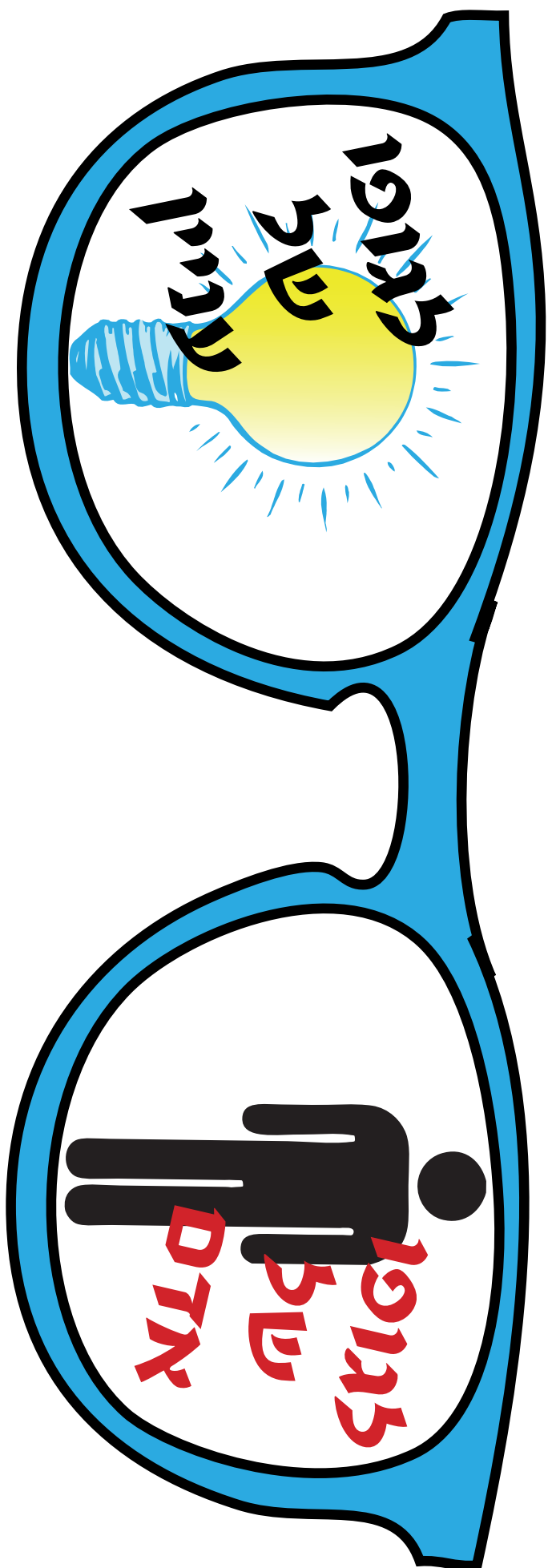

מפתח הלב
החינוך לחיים בחברה

מפתח הלב - תוכנית חברתית-ערכית לבתי-הספר היסודיים לבנות במגזר החרדי
משרד החינוך, המחוז החרדי והמחלקה לחינוך לחיים בחברה באגף לחינוך יסודי

עזרים למורה: מעגל קשרי פרט קבוצה - ניהול קונפליקטים

מפתח הלב
החינוך לחיים בחברה

מפתח הלב - תוכנית חברתית-ערכית לבתי-הספר היסודיים לבנות במגזר החרדי
משרד החינוך, המחוז החרדי והמחלקה לחינוך לחיים בחברה באגף לחינוך יסודי

שומרוג אג הכוח למשהו טוב
ומנהלוג שיה משגל סביב דעיה
באופן ענייני ומקדים

בידינו צרור מפתחות
המסייעים לפתוח לבבות,
ובכל קונפליקט בין רעיונות ודעות
הם עוזרים למנוע כאב ופגיעות.
רק זאת חברות יש לזכור:

אם...

לכל דעה נתייחס בסובלנות
ולכל רעיון נקשיב בפתיחות,
נאפשר לכל שותפה לממש את זכותה
לשתף ברעיון או להביע את דעתה.

אז...

נצליח לשמור את הכוח למשהו טוב
ויישאר לנו הכוח לאהוב.

שומרוג אג הכוח למשהו טוב ומנהלוג שיה
משגל סביב בעיה באופן ענייני ומקדם

עזרים למורה: מעגל קשרי פרט קבוצה - ניהול קונפליקטים

